

Duitsland op zoek naar betere bijstandswet

Voorlopig nog geen alternatief voor ongrondwettelijk Hartz IV

Achtergrond - 23 maart 2010

De door de rechter bevolen aanpassing van de Duitse bijstandswet Hartz IV brengt de Duitse politiek in rep en roer. Merkel reserveert vast 100 miljoen euro voor bijbetalingen, FDP-leider Westerwelle vindt dat uitkeringsgerechtigden sneeuw moeten ruimen en oppositiepartij SPD komt met aanpassingen die 3 miljard euro kosten.

Het Bundessozialgericht, gespecialiseerd in sociale kwesties, doet vandaag uitspraak in twee Hartz IV-zaken. In het eerste geval gaat het om een gezin dat extra geld wil voor kinderkleding, omdat de normale uitkering daarvoor niet voldoende is. In het andere geval gaat het om een extra toelage voor een schoolreisje.

De kans dat de rechter vandaag positief oordeelt, is door een andere uitspraak vorige maand flink toegenomen. Het Constitutionele Hof in Karlsruhe oordeelde begin februari dat de Duitse bijstandsuitkeringen niet toereikend zijn voor een "menswaardig bestaansminimum". Dat maakt ze ongrondwettig. Een flinke domper voor Merkel-II. Voor 1 januari 2011 moet de zwart-gele coalitie met nieuwe, realistische bedragen komen, aldus hoogste Duitse rechtbank.

Volgens de regeringspartijen CDU/CSU en FDP hoeft een aanpassing niet per se hogere uitkeringen te betekenen. Een menswaardig bestaansminimum kan ook worden bereikt met meer investeringen in het onderwijs, warme maaltijden op school, of gratis sportvoorzieningen, aldus minister van Werkgelegenheid Ursula von der Leyen (CDU).

'Laat-Romeinse decadentie'

Dat vond ook FDP-voorzitter en minister van Buitenlandse Zaken Guido Westerwelle. Toen hij zich met de discussie ging bemoeien, liep die al snel uit de

hand. Volgens de liberale voorman leiden uitkeringen tot "laat-Romeinse decadentie", liet hij weten. In de *Bild am Sonntag* voegde hij er eind februari, toen Berlijn nog was bedekt met een laag sneeuw en ijs, aan toe dat jonge en gezonde bijstandsontvangers verplicht stoepen en straten sneeuwvrij moeten maken. Als ze dat niet willen, moeten ze op hun uitkering worden gekort. Bovendien, zo zei de minister, kopen bijstandsontvangers soms liever een nieuwe tv dan het geld in hun kinderen te investeren.

Iedereen viel over Westerwelle heen. Hij weet niet waar hij het over heeft en is zelf decadent, zeiden kerkelijke vertegenwoordigers en sociale belangenverenigingen. Ook collega-minister Von der Leyen nam Westerwelle zijn kritiek kwalijk en noemde die "gevaarlijk" en "grof". Volgens haar is er helemaal geen sprake van massaal misbruik van de bijstand. Uiteindelijk riep kanselier Merkel Westerwelle tot de orde.

Verkiezingen Noordrijn-Westfalen

Met de verkiezingen in de belangrijke deelstaat Noordrijn-Westfalen op 9 mei voor de boeg, proberen alle partijen zich op het onderwerp verzorgingsstaat te profileren. CDU en FDP staan er op verlies. Voor Merkel-II kan dat betekenen dat de regering de meerderheid in de Bondsraad, de vertegenwoordiging van de deelstaten, verliest. Dan wordt het moeilijker wetten door te voeren.

Westerwelle kan na 9 mei zelfs zijn functie als partijvoorzitter verliezen. Ook binnen zijn partij is er veel kritiek op zijn uitlatingen in het Hartz IV-debat. Hem wordt verweten de eenheid in de partij niet te kunnen bewaren en zich als minister van Buitenlandse Zaken te veel te bemoeien met binnenlandse aangelegenheden. In peilingen is het percentage van de FDP in de Bondsdag (14,5 procent van de stemmen) inmiddels bijna gehalveerd.

Huizenbezitters met een uitkering

De SPD komt ondertussen ook op tijd voor 9 mei met een nieuw bijstandsplan, 'Fairness op de arbeidsmarkt'. De partij wil onder meer de controle op eigen vermogen afschaffen als mensen een uitkering aanvragen. Volgens de sociaaldemocraten hebben in de praktijk zo weinig Hartz IV-ontvangers een groot

eigen vermogen, dat die controle meer tijd en geld kost dan hij oplevert. "Absolute waanzin", noemt de regering het plan. Zo kunnen mensen die "zeven of acht huizen bezitten, een bijstandsuitkering aanvragen", aldus kanselier Merkel. Haar partijgenoot Von der Leyen noemt het een uitholling van de verzorgingsstaat. Ook binnen de SPD zelf stuit dit onderdeel op kritiek.

De SPD wil daarnaast dat mensen die een opleiding volgen een hogere uitkering ontvangen dan Hartz IV. Dat gebeurt al, zegt Von der Leyen. Verder willen de sociaaldemocraten tweehonderdduizend banen in het vrijwilligerswerk creëren voor langdurig werklozen. Dat moet 3 miljard euro kosten. Onbetaalbaar en belachelijk, aldus de regeringspartijen.

Werken

Hoe het dan wel moet, mocht Merkel vorige week tijdens het begrotingsdebat in de Bondsdag uitleggen. Veel speelruimte heeft de regering niet. Door de crisis zijn de overheidsuitgaven al zwaar overschreden en voor 2011 staan zware bezuinigingen op het programma. Op de pensioenen en de gezondheidszorg valt niets meer te bezuinigen, aldus de kanselier. Dus moet de regering proberen zoveel mogelijk van de 5 miljoen volwassen Hartz IV-ontvangers zo snel mogelijk aan het werk te krijgen, zeggen Merkel en Von der Leyen.

De regering blijkt na de uitspraak van het Constitutionele Hof voor de zekerheid 100 miljoen euro extra te hebben geraamd op de begroting voor de Hartz IV-problematiek, meldt de *Süddeutsche Zeitung*. CDU/CSU en FDP gaan er volgens regeringsbronnen van uit dat 1 procent van de uitkeringsgerechtigden recht heeft op 100 euro per maand extra. Dat zou neerkomen op 84 miljoen euro per jaar. In de geplande 100 miljoen zit dus nog een kleine marge. De totale begroting van het ministerie van Werkgelegenheid en Sociale Zaken bedraagt 150 miljard euro, aldus de *Süddeutsche Zeitung*.

De overheid en de gemeentes werken deze week ondertussen samen aan een verbetering van de uitkeringsorganisaties. Het grootste deel van de Hartz IV-kosten, 50 miljard euro, betaalt de regering. De gemeentes betalen zo'n 12 miljard euro per jaar aan bijvoorbeeld huurtoeslagen. Dat gaat gepaard met te

veel bureaucratie, vindt het Constitutionele Hof, en dus moeten de verschillende partijen met een nieuwe uitbetalingsregeling komen.

Hartz IV

In Duitsland leven zo'n 5 miljoen volwassenen en ongeveer 1,7 miljoen kinderen die afhankelijk zijn van Hartz IV. Op dit moment bedraagt de Duitse bijstandsuitkering 359 euro per maand voor volwassenen. Voor kinderen gelden lagere bedragen: 215 euro voor kinderen onder de 6 jaar (60 procent van het volwassenenbedrag), 251 euro voor kinderen onder de 14 jaar (70 procent) en 287 euro voor jongeren tussen de 14 en de 18 jaar (80 procent). Voor de huur en andere vaste kosten krijgen de uitkeringsgerechtigden extra tegemoetkomingen.

Hartz IV werd in 2005 ingevoerd als onderdeel van het sociale hervormingsprogramma Agenda 2010 van de toenmalige kanselier Schröder (SPD). De hervormingen waren vanaf het begin omstreden. Zo is het uitkeringssysteem zeer bureaucratisch. Al sinds de invoering van Hartz IV probeert Duitsland de uitkeringsproblematiek op te lossen.

Afbeelding 2:

Een Hartz IV-gezin is blij met de uitspraak van de rechter. Afb.: dpa/picture-alliance

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/453/duitsland-op-zoek-naar-betere-bijstandswet>